

Шаповал Леся Іванівна, доцент кафедри
цивільного права і процесу НАВС,
кандидат юридичних наук, доцент

ДО ПИТАННЯ УКЛАДАННЯ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ З ОBOB'ЯЗКОМ ОБДАPOBУBAHOГO HA KOPИCTЬ TPEТЬOЇ OCOБИ

Відповідно до ч. 1 ст. 725 Цивільного кодексу України (далі ЦК) договором дарування може бути встановлений обов'язок обдаровуваного вчинити певну дію майнового характеру на користь третьої особи або утриматися від її вчинення (передати грошову суму чи інше майно у власність, виплачувати грошову ренту, надати право довічного користування дарунком чи його частиною, не пред'являти вимог до третьої особи про виселення тощо).

Враховуючи дану норму, слід мати на увазі, що покладення такого обов'язку на обдаровуваного не вважається зустрічним задоволенням дарувальника, а отже, не скасовує безоплатності договору дарування.

Так, основними особливостями договору дарування з обов'язком обдаровуваного на користь третьої особи є такі:

1) до суб'єктів такого договору дарування, крім сторін, належить також третя особа, стосовно якої на обдаровуваного покладено певний обов'язок;

2) суб'єктам договору надаються додаткові права, пов'язані з виконанням обов'язку обдаровуванням.

Так, дарувальник має право вимагати від обдаровуваного виконання покладеного на нього обов'язку на користь третьої особи.

У разі смерті дарувальника, оголошення його померлим, визнання безвісно відсутнім чи недієздатним це право переходить до третьої особи, на користь якої у договорі встановлений обов'язок обдаровуваного (ч. 2 ст. 725 ЦК);

3) визначається додаткова підстава для розірвання такого договору дарування: дарувальник має право вимагати розірвання договору і повернення дарунка у разі порушення обдаровуванням обов'язку на користь третьої особи. При цьому, на відміну від інших договорів дарування, якщо повернення дарунка є неможливим, дарувальник має право вимагати відшкодування його вартості (ст. 726 ЦК).

Звідси можна припустити, що укладаючи договір дарування з покладенням на обдаровуваного обов'язку на користь третьої особи, дарувальник тим самим обтяжує обдаровуваного майновим обов'язком, який сам дарувальник має перед цією третьою особою. Такий договір часом укладається з метою приховати інший правочин, тому він може бути визнаний недійсним як удаваний правочин (ст. 235 ЦК) [1, с. 20].

Варто зазначити, що як практично будь-який правочин, договір дарування допустимо укласти під умовою, яка може використовуватися як захід, що стимулює обдаровуваного до певної поведінки (наприклад, передати грошову суму чи інше майно у власність іншій особі, зазначеній в договорі дарування тощо). Безумовно, що такі умови не породжують обов'язок обдаровуваного перед дарувальником, інакше б тоді договір дарування втратив свій односторонній характер. Значення умов є у тому, що вони є необхідною передумовою набирання чинності обов'язків дарувальника. Так, у договорі дарування може бути передбачено положення про обов'язок обдаровуваного вчинити певну дію майнового змісту на користь третьої особи або утриматися від її вчинення. Тобто дарувальник при укладанні договору може покласти на

обдаровуваного виконати або утриматися від виконання певних дій відносно третьої особи, замість чого обдаровуваний набуває право власності на подарунок. Враховуючи зазначене, при укладанні договору дарування дарувальник може вимагати від обдаровуваного вчинити певну дію майнового змісту на користь третьої особи або утриматися від її вчинення (наприклад, передати грошову суму або інше майно у власність, сплачувати грошову ренту, надати право довічного користування дарунком або його частиною, не ставити вимог до третьої особи про виселення, тощо).

Дарувальник може не тільки покласти на обдаровуваного обов'язок виконання або невиконання певних дій майнового характеру на користь третьої особи, а й вимагати від обдаровуваного виконати покладений на нього обов'язок на користь третьої особи.

Але у разі смерті дарувальника, оголошення його померлим, визнання безвісно відсутнім чи недієздатним, вимагати від обдаровуваного виконання обов'язку на користь третьої особи, передбаченого договором дарування, має право особа, на користь якої встановлений цей обов'язок (ч. 2 ст. 725 ЦК).

Дарувальник має право у разі порушення обдаровуваним обов'язку на користь третьої особи вимагати розірвання договору і повернення дарунка. Тобто у даному випадку законодавець виходить із інтересів і дарувальника, і третьої особи, на користь якої на обдаровуваного покладається певний обов'язок, іншими словами, захищається право дарувальника встановити на обдаровуваного певний обов'язок відносно третьої особи, що безумовно, зазначається у договорі, та право третьої особи користуватися подарунком в обсягах, визначених самим дарувальником. Законодавцем на обдаровуваного покладається обов'язок на користь третьої особи, за невиконання якого на обдаровуваного покладається інший обов'язок — за вимогою дарувальника розірвати такий договір та повернути подарунок дарувальнику, а якщо таке повернення неможливе, — відшкодувати його вартість. Тобто законодавець виходить із того, якщо у договорі дарування міститься положення про обов'язок обдаровуваного відносно третьої

особи вчиняти або не вчиняти певні дії, то даючи згоду на прийняття дарунку, він повинен додержуватися обумовлених положень такого договору, в іншому випадку такий договір може бути розірваний. У випадку, коли сторони договору дарування так і не дійдуть згоди щодо вирішення спору, то спір буде вирішено в судовому порядку.

Враховуючи вище викладене, хочемо також зазначити, що в ст. 725-726 ЦК передбачено лише право дарувальника зазначити в договорі дарування обов'язок обдаровуваного вчиняти певні дії на користь третьої особи. Але варто відмітити, що в житті бувають непоодинокі випадки, коли певна особа бажає наділити іншу особу правом власності на майно, укладаючи договір дарування, але при цьому хоче залишити за собою окреме право, наприклад, право користування даним майном. Так, батько, даруючи автомобіль своєму сину, бажає залишити за собою право користуватись іноді даним автомобілем. Таким чином власник майна (дарувальник) хоче наділити обдаровуваного правом власності на даний автомобіль, тобто правом володіти, користуватися і розпоряджатися ним, а за собою хоче зберегти право користування ним. Дарувальник також може бажати зберегти за собою право користування квартирою чи будинком, чи їх частиною та ін.

Таким чином, на нашу думку, варто, щоб не тільки в договорі дарування можна було передбачити право дарувальника зазначати обов'язок обдаровуваного на користь третьої особи, а й, щоб було забезпечено право дарувальника залишити за собою певне право на дарунок при укладанні даного договору. Звісно, такий договір вже не буде вважатися безоплатним та одностороннім. Але такий договір дарування можна було б, на нашу думку, виділити в окремий договір дарування, який би містив специфічні умови його укладання. Такий окремий договір можна було б назвати, наприклад, «договором дарування з залишенням за дарувальником окремих прав щодо дарунку». Так, до цього договору дарування могли б відноситись такі договори дарування, в яких би зберігалися певні права дарувальника на дарунок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гриняк А. Спiрнi питання договорiв дарування та довічного утримання як пiдстав виникнення спiльної власностi громадян / А. Гриняк //Пiдприємство господарство i право. - 2007. - № 5. - С. 20 - 23.